

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΕΧΟΝΤΑΙ ΕΠΙΘΕΣΗ

Η ΤΤΙΡ, η CETA και η μυστική αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ επιχειρηματικών λόμπι και εμπορικών διαπραγματευτών

Συνοπτική παρουσίαση

Οι δημόσιες υπηρεσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) απειλούνται από διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις οι οποίες διακυβεύουν την ικανότητα των κρατών να ρυθμίζουν και τα δικαιώματα των πολιτών να απολαμβάνουν βασικές υπηρεσίες όπως ύδρευση, φροντίδα για την υγεία και παροχή ενέργειας, προς όφελος των κερδών των εταιρειών. Η συμφωνία CETA της ΕΕ με τον Καναδά, η επικύρωση της οποίας θα μπορούσε να ξεκινήσει το 2016, και η συνθήκη ΤΤΙΡ, η οποία βρίσκεται υπό διαπραγμάτευση με τις ΗΠΑ, είναι η πρόσφατη κορύφωση τέτοιων προσπαθειών. Στη χειρότερη περίπτωση, οι δημόσιες υπηρεσίες κινδυνεύουν να εγκλωβιστούν σε μια εμπορευματοποίηση από την οποία δεν θα ανακάμψουν –όσο βλαβερά κι αν είναι τα αποτελέσματα για την ευημερία των πολιτών.

Η παρούσα έκθεση ρίχνει φως στη μυστική αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ μεγάλων επιχειρήσεων και εμπορικών διαπραγματευτών κατά τη σύναψη των διεθνών εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ. Αποκαλύπτει την επιθετική ατζέντα των εταιρειών παροχής υπηρεσιών σχετικά με την ΤΤΙΡ και τη CETA, βάσει της οποίας πιέζουν για εκτεταμένο άνοιγμα της αγοράς σε τομείς όπως η υγεία, οι πολιτιστικές και ταχυδρομικές υπηρεσίες και η ύδρευση, ώστε να μπορούν να εισέλθουν στις αγορές αυτές και να κυριαρχήσουν. Παράλληλα, αποκαλύπτει πώς οι επικεφαλής των εμπορικών διαπραγματεύσεων της ΕΕ στρώνουν το κόκκινο χαλί στη βιομηχανία των υπηρεσιών, αφού τόσο η ενοποιημένη συμφωνία CETA, που δημοσιεύτηκε τον Σεπτέμβριο του 2014, όσο και τα προσχέδια κεφαλαίων της ΤΤΙΡ καθώς και εσωτερικά διαπραγματευτικά έγγραφα αντανακλούν τις επιθυμίες των εταιρικών λόμπι.

Κύρια ευρήματα:

- 1. Η ΤΤΙΡ και η CETA εμφανίζουν σαφή σημάδια επιρροής από τα ίδια λόμπι των εταιρειών του κλάδου των υπηρεσιών τα οποία έχουν συσταθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες στη διάρκεια προηγούμενων εμπορικών συνομιλιών**, όπως το ισχυρότερο εταιρικό λόμπι της ΕΕ, BusinessEurope, και το European Services Forum, ένα λόμπι που απαρτίζεται από ενώσεις επιχειρήσεων και μεγάλες εταιρείες όπως η British Telecommunications και η Deutsche Bank.
- 2. Η σχέση ανάμεσα στις εταιρείες και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αμφίδρομη, αφού η Επιτροπή ενθαρρύνει ενεργά την άσκηση πίεσης από επιχειρήσεις κατά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις της.** Αυτό έχει ονομαστεί «αντίστροφο λόμπινγκ», δηλαδή μια δημόσια αρχή πιέζει τις επιχειρήσεις να πιέσουν την ίδια. Ο Pierre Defraigne, αναπληρωτής γενικός διευθυντής του τμήματος εμπορίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κάνει λόγο για «συστημική αθέμιτη σύμπραξη ανάμεσα στην Επιτροπή και επιχειρηματικούς κύκλους».
- 3. Το επιχειρηματικό λόμπι έχει σημειώσει τεράστια επιτυχία καθώς η CETA θα γίνει η πρώτη συμφωνία της ΕΕ που θα συναφθεί με «αρνητικό κατάλογο» για τις δεσμεύσεις της σχετικά με τις υπηρεσίες.** Αυτό σημαίνει ότι κάθε υπηρεσία υπόκειται σε απελευθέρωση εκτός κι αν εξαιρεθεί ρητά. Η προσέγγιση αυτή είναι διαμετρικώς αντίθετη προς τους «θετικούς καταλόγους» που χρησιμοποιούνται έως σήμερα στις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, οι οποίοι περιλαμβάνουν μόνο όσες υπηρεσίες έχουν

συμφωνήσει τα κράτη να απελευθερώσουν, χωρίς να επηρεάζονται οι άλλοι κλάδοι. Ο αρνητικός κατάλογος διευρύνει πάρα πολύ το πεδίο εφαρμογής μια εμπορικής συμφωνίας, αφού τα κράτη δεσμεύονται σε τομείς τους οποίους ίσως ούτε καν συνειδητοποιούν, όπως νέες υπηρεσίες που θα εμφανιστούν στο μέλλον. Το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί με την TTIP, όπου η Επιτροπή πιέζει τα κράτη-μέλη της ΕΕ να αποδεχθούν την ίδια επικίνδυνη προσέγγιση, που ικανοποιεί τις απαιτήσεις του επιχειρηματικού λόμπι.

4. **Οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν πιέσει επιτυχώς κατά της εξαίρεσης των δημόσιων υπηρεσιών από τη CETA και την TTIP, αφού αμφότερες οι συμφωνίες αφορούν σχεδόν σε όλες τις υπηρεσίες.** Η μόνη, πολύ περιορισμένη και γενική, εξαίρεση ισχύει για όσες υπηρεσίες «παρέχονται κατά την άσκηση κρατικής εξουσίας». Για να υπαχθεί σε αυτήν την εξαίρεση, όμως, η υπηρεσία πρέπει να μην παρέχεται «ούτε σε εμπορική βάση ούτε σε ανταγωνισμό με έναν ή περισσότερους οικονομικούς φορείς». Ωστόσο, σήμερα σε σχεδόν όλους τους παραδοσιακούς δημόσιους τομείς υπάρχουν ιδιωτικές εταιρείες μαζί με τις δημόσιες –συντά με έντονο μεταξύ τους ανταγωνισμό. Έτσι, μειώνεται στην πράξη η αποκλειστικότητα της κρατικής εξουσίας σε ορισμένες βασικές, κυρίαρχες λειτουργίες, όπως η επιβολή του νόμου, η δικαστική λειτουργία ή οι υπηρεσίες της κεντρικής τράπεζας. Παρόμοια προβλήματα υπάρχουν και στην αποκλειστικότητα στις λεγόμενες «υπηρεσίες κοινής ωφέλειας», βάσει της οποίας τα κράτη-μέλη της ΕΕ διατηρούν το δικαίωμα να υποβάλουν ορισμένες μόνο υπηρεσίες σε καθεστώς μονοπωλίου του Δημοσίου ή αποκλειστικών δικαιωμάτων: η σχετική διάταξη περιέχει τόσα παραθυράκια που δεν μπορεί να εξασφαλίσει επαρκή προστασία των δημόσιων υπηρεσιών.

5. **Ίσως η μεγαλύτερη απειλή για τις δημόσιες υπηρεσίες προέρχεται από τις ευρύτερες διατάξεις περί προστασίας των επενδύσεων που περιέχονται στη CETA και που προβλέπονται για την TTIP.** Χάρη σε ένα σύστημα γνωστό ως μηχανισμός επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών («investor-state dispute settlement», ISDS), χιλιάδες αμερικανικές και καναδικές εταιρείες (καθώς και πολυεθνικές με έδρα στην ΕΕ που διαρθρώνουν τις επενδύσεις τους μέσω θυγατρικών στην άλλη όχθη

του Ατλαντικού) θα μπορούσαν να μηνύσουν την ΕΕ και τα κράτη-μέλη της για αλλαγές στο ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου των υπηρεσιών οι οποίες μειώνουν τα κέρδη των εταιρειών, και να αποκομίσουν πολλά δισεκατομμύρια ως αποζημίωση. Ορισμένες πολιτικές που ρυθμίζουν δημόσιες υπηρεσίες –από την επιβολή ανώτατης τιμής για το νερό έως και την αναστροφή ιδιωτικοποιήσεων– έχουν ήδη βρεθεί στο στόχαστρο αξιώσεων που εγείρονται δυνάμει του ISDS.

6. **Οι διάφορες επιφυλάξεις και εξαιρέσεις στις CETA και TTIP δεν επαρκούν για να προστατεύσουν αποτελεσματικά τον δημόσιο τομέα και τη δημοκρατική λήψη αποφάσεων για τον τρόπο οργάνωσής του.** Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι οι εξαιρέσεις γενικά δεν ισχύουν για τις πιο επικίνδυνες αρχές προστασίας των επενδύσεων και για τον ISDS, καθιστώντας τις ρυθμίσεις σε ευαίσθητους κλάδους δημόσιων υπηρεσιών –όπως η εκπαίδευση, η ύδρευση, η φροντίδα υγείας, η κοινωνική πρόνοια και η παροχή συντάξεων– ευάλωτες σε κάθε είδους επενδυτικές επιθέσεις.

7. **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακολουθεί τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων για κλείδωμα των τωρινών και των μελλοντικών απελευθερώσεων και ιδιωτικοποιήσεων δημόσιων υπηρεσιών, για παράδειγμα μέσω των επικίνδυνων μηχανισμών «διατήρησης της παρούσας κατάστασης» και «μη αναστρεψιμότητας»** –ακόμη κι όταν προηγούμενες σχετικές αποφάσεις έχουν αποδειχθεί ανεπιτυχείς. Αυτό θα μπορούσε να απειλήσει την ολοένα μεγαλύτερη τάση να επανέρχονται στον έλεγχο του δήμου οι υπηρεσίες ύδρευσης (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Σουηδία, Ουγγαρία), ηλεκτροδότησης (Γερμανία, Φινλανδία) και μεταφορών (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία). Η αναστροφή ορισμένων αποτυχημένων ιδιωτικοποιήσεων στο Εθνικό Σύστημα Υγείας του Ηνωμένου Βασιλείου για την ενδυνάμωση των μη κερδοσκοπικών παρόχων υπηρεσιών υγείας θα μπορούσε να θεωρηθεί ως παραβίαση των CETA/TTIP –όπως και οι κρατικοποιήσεις και οι εκ νέου ρυθμίσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, σαν αυτές που παρατηρούνται στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

8. **Η υποχώρηση στις απαιτήσεις των εταιρειών για απρόσκοπτη πρόσβαση στη σύναψη συμβάσεων με το Δημόσιο θα μπορούσε να περιορίσει τη δυνατότητα των κρατών να στηρίζουν τοπικούς και**

μη κερδοσκοπικούς παρόχους και θα μπορούσε να ενθαρρύνει την εξωτερική ανάθεση δημόσιων έργων σε ιδιωτικές εταιρείες, στις οποίες το προσωπικό συχνά εξαναγκάζεται να κάνει την ίδια εργασία με χειρότερες συνθήκες εργασίας και χαμηλότερες αμοιβές. Στη CETA, τα κράτη έχουν ήδη συμφωνήσει για ορισμένους κλάδους την υποχρεωτική διατλαντική ανταγωνιστική κατάθεση προσφορών όταν επιθυμούν να αγοράσουν προμήθειες και υπηρεσίες –οδηγώντας τους πρακτικά σε ιδιωτικοποίηση, αφού σταδιακά εκχωρούνται δημόσιες υπηρεσίες σε κερδοσκοπικούς παρόχους. Αμερικανικά λόμπι όπως το Alliance for Healthcare Competitiveness («Συμμαχία για την Ανταγωνιστικότητα στη Φροντίδα Υγείας») και η κυβέρνηση των ΗΠΑ επιθυμούν να μειώσουν δραστικά τα κατώτατα όρια στους διατλαντικούς διαγωνισμούς τα οποία προβλέπονται στην TTIP.

9. **Με τη CETA και την TTIP κινδυνεύουν να απελευθερωθούν ο τομέας της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, δυσχεραίνοντας την επιβολή νέων ρυθμίσεων.** Στην TTIP, η προσφορά υπηρεσιών του Ηνωμένου Βασιλείου περιλαμβάνει ρητά τις νοσοκομειακές υπηρεσίες. Στο κείμενο της CETA και σε πρόσφατα προσχέδια της TTIP, 11 κράτη-μέλη της ΕΕ απελευθερώνουν τη μακροχρόνια φροντίδα –για παράδειγμα την κατ' οίκον φροντίδα των ηλικιωμένων (Βέλγιο, Κύπρος, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο). Αυτό θα μπορούσε να σταθεί εμπόδιο σε μέτρα που προστατεύουν τον κλάδο της μακροχρόνιας φροντίδας από στρατηγικές εκποίησης περιουσιακών στοιχείων τις οποίες εφαρμόζουν οι επενδυτές, όπως αυτές που οδήγησαν στην κατάρρευση του Southern Cross στο Ηνωμένο Βασίλειο.

10. **Το τελευταίο προσχέδιο της TTIP για τις υπηρεσίες στην ΕΕ περιορίζει κατά πολύ τη χρήση υποχρεώσεων παροχής καθολικής υπηρεσίας και μειώνει τον ανταγωνισμό από δημόσιους παρόχους ταχυδρομικών υπηρεσιών,** αντανακλώντας τις επιθυμίες μεγάλων εταιρειών κούριερ, όπως η UPS και η FedEx. Οι υποχρεώσεις παροχής καθολικής υπηρεσίας, όπως η καθημερινή παράδοση αλληλογραφίας σε απομακρυσμένες περιοχές χωρίς επιπλέον χρεώσεις, έχουν ως στόχο να εγγυώνται την καθολική πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες σε προσιτές τιμές.

11. **Με την TTIP και τη CETA κινδυνεύει να περιοριστεί η ελευθερία των δημόσιων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας να παράγουν και να διανέμουν ενέργεια σύμφωνα με στόχους δημόσιου συμφέροντος,** για παράδειγμα στηρίζοντας τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Πολύ λίγα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν ρητά διατηρήσει το δικαίωμά τους να υιοθετούν ορισμένα μέτρα όσον αφορά στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (μόνο το Βέλγιο, η Πορτογαλία και η Σλοβακία) και στα τοπικά δίκτυα διανομής ενέργειας (μεταξύ των οποίων το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία) στις εμπορικές συμφωνίες.

12. **Οι ΗΠΑ βλέπουν θετικά το άνοιγμα της αγοράς της εκπαίδευσης μέσω της TTIP** –από εκπαιδευτικά προγράμματα για στελέχη επιχειρήσεων και μαθήματα ξένων γλωσσών έως και εξετάσεις εισαγωγής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αμερικανικές εκπαιδευτικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην ευρωπαϊκή αγορά –όπως Laureate Education, Apollo Group, Kaplan Group– θα μπορούσαν να επωφεληθούν όσο και ο γερμανικός μιντιακός όμιλος Bertelsmann, που πρόσφατα αγόρασε μερίδιο του αμερικανικού παρόχου διαδικτυακών εκπαιδευτικών υπηρεσιών Udacity. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ζητήσει από τα κράτη-μέλη της ΕΕ να αναφέρουν την «πιθανή ευελιξία» τους όσον αφορά στο αμερικανικό αίτημα σχετικά με τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

13. **Η αμερικανική βιομηχανία κινηματογράφου επιθυμεί η TTIP να άρει τα ευρωπαϊκά ανώτατα όρια περιεχομένου και άλλα μέτρα που στηρίζουν την τοπική κινηματογραφική βιομηχανία** (σε χώρες όπως η Πολωνία, η Γαλλία, η Ισπανία και η Ιταλία). Λόμπι, όπως η Motion Picture Association of America (« Ένωση Κινηματογράφου Αμερικής»), MPPA, και η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχουν αντιτεθεί στην εξαίρεση των οπτικοακουστικών υπηρεσιών από το πεδίο εφαρμογής της TTIP, υπέρ της οποίας αγωνίζεται η κυβέρνηση της Γαλλίας. Τώρα προσπαθούν να περιορίσουν την εξαίρεση όσο περισσότερο γίνεται, για παράδειγμα εξαιρώντας την εκπομπή περιεχομένου από τον ορισμό των «οπτικοακουστικών υπηρεσιών» –όπως

φαίνεται με τη στήριξη ευρωπαϊκών λόμπι, όπως το BusinessEurope, και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

14. **Επενδυτές, όπως η BlackRock, που εμπλέκονται στον ευρωπαϊκό τομέα των δημόσιων υπηρεσιών θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις διατάξεις των TTIP και CETA για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και την προστασία των επενδύσεων για να διαφυλάξουν τα συμφέροντά τους απέναντι σε «επιβαρυντικές» ρυθμίσεις,** για παράδειγμα όσες αφορούν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στον κλάδο της μακροχρόνιας φροντίδας. Λόμπι, όπως το TheCityUK, που εκπροσωπούν τον κλάδο των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο Ηνωμένο Βασίλειο, πιέζουν έντονα για μια «συνολική» TTIP, η οποία «θα έπρεπε να καλύπτει όλες τις όψεις της διατλαντικής οικονομίας».

15. **Αμερικανικές εταιρείες παροχής υπηρεσιών επίσης πιέζουν ώστε η TTIP να άρει «εμπορικά εμπόδια» όπως οι ρυθμίσεις για το εργατικό δυναμικό.** Για παράδειγμα, η αμερικανική εταιρεία Home Instead, πρωτοπόρος στην παροχή υπηρεσιών κατ' οίκον φροντίδας για ηλικιωμένους, με παρουσία σε αρκετά κράτη-μέλη της ΕΕ, επιθυμεί η TTIP να περιλαμβάνει προβλέψεις για την «ανελαστική εργατική νομοθεσία» που αναγκάζει την εταιρεία να προσφέρει στους μερικής απασχόλησης υπαλλήλους

της «εκτενείς παροχές, συμπεριλαμβανομένων αμειβόμενων διακοπών», οι οποίες θεωρεί ότι «διογκώνουν αχρείαστα το κόστος της κατ' οίκον φροντίδας». Το διακύβευμα σε εμπορικές συμφωνίες όπως η TTIP και η CETA είναι το δικαίωμα να απολαμβάνουμε ζωτικής σημασίας υπηρεσίες και, ακόμη περισσότερο, η ικανότητα να στρέφουμε τις κάθε είδους υπηρεσίες προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Αν αφεθούν στην τύχη τους, οι εμπορικές διαπραγματεύσεις θα έχουν ως αποτέλεσμα να καταστήσουν αδύνατη την υλοποίηση αποφάσεων για το κοινό καλό.

Ένα μέτρο για την αποτελεσματική προστασία των δημόσιων υπηρεσιών από την μεγάλη εμπορική επίθεση που δέχονται θα ήταν η πλήρης και αδιαμφισβήτητη εξαίρεση όλων των δημόσιων υπηρεσιών από οποιεσδήποτε ευρωπαϊκές εμπορικές συμφωνίες και διαπραγματεύσεις. Μια τέτοια εξαίρεση, όμως, σίγουρα δεν θα επαρκούσε για να ακυρώσει τις πολυάριθμες άλλες απειλές τις οποίες θέτουν η CETA και η TTIP, καθώς πολλές ακόμη προβλέψεις διακυβεύουν τη δημοκρατία και την ευημερία των πολιτών. Εφόσον οι TTIP και CETA δεν προστατεύουν την ικανότητα ρύθμισης προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος, πρέπει να απορριφθούν.

Η εκτύπωση και η διανομή στην Ελλάδα έγιναν με την υποστήριξη του Ινστιτούτου Νίκος Πουλιαντζάς.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΙΑΝΤΖΑΣ

Δημοσίευση των Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs (AITEC), Corporate Europe Observatory (CEO), European Federation of Public Services Unions (EPSU), Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO), Transnational Institute (TNI), Vienna Chamber of Labour (AK Vienna) και War on Want

Άμστερνταμ / Βρυξέλλες / Λονδίνο / Παρίσι / Βιέννη / Βαρσοβία, Οκτώβριος 2015

